

**Adroddiad ar y rhaglen o weithgareddau i
hysbysu Cynllun Cydraddoldeb Sengl
Llywodraeth Cynulliad Cymru –
*Crynodeb Gweithredol***

Mawrth 2008

Services for life

Crynodeb Gweithredol

Cefndir

1. Bydd Llywodraeth Cynulliad Cymru (LICC) yn gweithredu cynllun Cydraddoldeb Sengl yn 2008 a fydd yn cefnogi'r prif ffrydio o bolisi Cymraeg ar gyfer cydraddoldeb, amrywiaeth ac iawnderau dynol, ac yn eu gwneud yn integrol yn y ffordd maent yn gwneud busnes ac wedi eu hystyried yn llawn o'r cychwyn mewn creu polisïau a gweithrediad.
2. Roedd LICC wedi comisiynnu Tribal i redeg rhaglen o weithgareddau ymrwymiad gyda hapddalwyr ar draws y llinynnau cydraddoldeb o oed, anabledd, ethnigrwydd, rhyw, hunaniaeth o ran rhywedd, crefydd a chredoau a chyfeiriadedd rhywiol, a fyddai yn hysbysu'r cynllun Cydraddoldeb Sengl. Roedd y rhaglen yma wedi cymryd lle rhwng Hydref 2007 i Chwefror 2008.
3. Dylid ystyried y rhaglen hon o ddigwyddiadau ymgysylltu fel rhan o'r broses o ddatblygu corff o dystiolaeth i gefnogi'r Cynllun Cydraddoldeb Unigol. Fodd bynnag, er i'r rhaglen hon gynnwys ystod eang o randdeiliaid, mae ganddi gyfyngiadau, ac amlygir rhai ohonynt ym Mhwyntiau 17-21. Yn bwysicaf oll, ni ddylid cymryd bod y canfyddiadau a gyflwynir yn yr arolwg yn cynrychioli barn y cyhoedd yng Nghymru yn gyffredinol, nac yn sampl sy'n cynrychioli meysydd cydraddoldeb yng Nghymru. Seiliwyd yr arolwg ar sampl hunan-ddewisedig, nid ar sampl a ddewiswyd ar hap, ac oherwydd y nifer fach a gymerodd ran yn yr arolwg, yn arbennig yn achos grwpiau cydraddoldeb penodol, nid yw'r canfyddiadau yn ddigon cadarn yn ystadegol ac yn hynny o beth ni ddylid eu dehongli felly.

1 Digwyddiadau Ymrwymiad

1.1 Cyflwyniad

Roedd rhaglen o chwe digwyddiad ymrwymiad wedi eu cynnal yn Nhachwedd 2007 ar draws Cymru. Roedd i ddigwyddiadau wedi'u cynnal yng Nghastell Nedd, Abertawe, Aberystwyth, Caernarfon, Wrecsam a Caerdydd.

1.1.2 Roedd y digwyddiadau (a'r holiadur) wedi eu cyhoeddi i 260+ o gyfundrefnau ar draws Cymru. Roedd cyfanswm o 96 o bobl wedi mynychu'r chwe digwyddiad ymrwymiad. Roedd hyn yn cynnwys cyfuniad o bobl yn mynychu fel senglion a chynrychiolwyr o gyfundrefnau.

1.1.3 Roedd pob digwyddiad ymrwymiad wedi ei gyfyngu i 20 o fynychwyr er mwyn sicrhau cydraddoldeb ac i alluogi cefnogaeth un wrth un, lle bod angen. Fodd bynnag, fel gyda'r holiadur, roedd yr ymatebion a'r prif bwyntiau a godwyd yn gyson ac mae hyn yn medru cael ei ddadlau taw dyma fyddai'r un stori pe byddai digwyddiadau ymrwymiad pellach wedi'u cynnal.

1.1.4 Anogwyd yr senglion a'r cyfundrefnau a gofrestrwyd i'r digwyddiad roedd yn methu mynychu i gwblhau'r holiadur.

1.1.5 Roedd y chwe gweithdy yn ffocysu ar:

- Darganfod beth mae bywyd fel ar hyn o bryd yng Nghymru ar draws holl linyddau cydraddoldeb a materion testun.
- Cipio unrhyw rwystrau (go iawn a chanfod) mae cyfranogwyr yn profi oherwydd eu mater cydraddoldeb.
- Ystyried pa flaenoriaethau sydd angen i Lywodraeth Cynulliad Cymru i gynnwys yn y Cynllun Cydraddoldeb Sengl.
- Cipio unrhyw ymarfer positif presennol o amgylch yr agenda hwn.
- Adnabod unrhyw destunau astudiaeth achos posib (yn enwedig lle mae hyn yn torri ar draws mwy na un llinyn cydraddoldeb / testun ymrwymiad) ar gyfer datblygiad pellach i mewn i gyfres o wyth.

1.2 Crynodeb o ddigwyddiadau ymrwymiad

1.2.1 Roedd pob un o'r llinyddau cydraddoldeb wedi eu cynrychioli yn y digwyddiadau: oed, anabledd, rhyw, hunaniaeth o ran rhywedd, ethnigrwydd, (gan gynnwys ymofynwyr noddfa, gweithwyr mudol a ffoaduriaid), crefydd a chred a chyfeiriadedd rhywiol.

1.2.2 Roedd yna pum prif thema wedi eu trafod yn y digwyddiadau roeddent yn teimlo bod angen gwelliannau. Roedd y rhain

ynglŷn â materion o fynediad i wasanaethau a mynediad i gyfleoedd i bawb. Roedd y rhain yn arbennig yn y meysydd gofalwyr, gofal plant, tai, trafnidiaeth gyhoeddus a chodi ymwybyddiaeth o amrywiaeth.

- 1.2.3** Mae'r prif themâu yma yn cael eu crynhoi a'u dangos gan enghreifftiau fel sy'n dilyn:

Gofalwyr

- 1.2.4** Roedd yna deimlad bod angen cefnogaeth well mewn lle i alluogi i ofalwyr o bob oed gael mynediad i gyfleoedd. Gydag amcangyfrif o 90,000 o ofalwyr o bob oed ar draws Cymru, roedd y sawl roedd yn bresennol yn galw am fwy i gael ei wneud i sicrhau bod gofalwyr yn derbyn mwy o gefnogaeth i'w galluogi nhw i gymryd cyfleoedd ar draws pob agwedd o fywyd. Enghraifft o hyn yn cynnwys codi ymwybyddiaeth o ofalwyr ifanc mewn ysgolion.

Gofal Plant

- 1.2.5** Mae angen gweithrediad i alluogi darpariaeth o ofal plant o safon dda a fforddiadwy i bawb. Enghraifft a roddwyd yn cynnwys pryder dros ofal plant yn rhy ddrud gyda diffyg clybiau wedi ysgol. Roedd hefyd cais bod gofal plant a hyfforddiant yn cael ei ddarparu i famau a oedd yn dymuno neu angen dychwelyd i'r gwaith.

Tai

- 1.2.6** Roedd teimlad bod angen camau i alluogi tai cyraeddadwy, fforddiadwy a chynaliadwy i bawb.

- 1.2.7** Enghraifft a oedd yn dangos pwynt oedd y diffyg safon dylunio finimal i gartrefi sydd wedi arwain at brinder mewn cartrefi cyraeddadwy. Roedd mynychwyr yn teimlo bod y 'cynllun hawl i brynu' y sector gyhoeddus hefyd wedi cyfrannu at y diffyg drwy leihau'r nifer o gartrefi addas a allai cael eu haddasu i gwrdd ag anghenion yn well. Yn fwy cyffredinol, roedd mynychwyr yn teimlo diffyg greddfodol a cenedlaethol o dai fforddiadwy a dylwn fod yn edrych yn fwy agos ar yr angen o dai cynaliadwy.

Trafnidiaeth gyhoeddus

- 1.2.8** Roedd yna ddiffyg hyder yn y system trafnidiaeth gyhoeddus a oedd yn fater roedd y mynychwyr wedi trafod yn drylwyr yn ystod nifer o'r digwyddiadau ymrwymiad. Roedd hyn yn gymwys i dtrafnidiaeth mewn ardaloedd gwledig a threfol. Yn arbennig, mae yna angen rhagweladwy am well argaeledd a chostau. Er enghraifft, hyd yn oed lle mae un yn medru myned bws cyraeddadwy nid oes unrhyw sicrwydd bydd llawr isel neu

gwrbyn isel mewn safle bws ar gael ar y siwrnai yn ôl. Yn debyg, nid yw pob tacsï yn gyraeddadwy. Roedd costau teithio a phrinder gwasanaethau ar nifer o drenau a llwybrau bws hefyd yn bryder ar draws y llinynnau cydraddoldeb.

Codi ymwybyddiaeth o faterion cydraddoldeb

1.2.9 Codi ymwybyddiaeth o amrywiaeth a materion cydraddoldeb er mwyn atal anffafiaeth. Roedd teimlad bod angen addysg o amgylch mewn ysgolion, ymysg y cyhoedd ac yn y gweithle.

1.2.10 Dylai hyn gael ei gefnogi gan yr ategiad o ddeddfwriaeth sydd eisoes mewn lle. Yn barod mae yna nifer o ddeddfau mewn lle i helpu gyda'r agenda cydraddoldeb ond roedd rhai o'r mynychwyr wedi nodi nad oedd y rhain o hyd yn cael eu gweithredu a'u cynnal. Roedd barn wedi ei fynegi gan rhai o'r mynychwyr bod ymarfer anffafriol dal yn digwydd, er gwaethaf deddfwriaeth.

1.2.11 Roedd ysgolion yn enghraifft a rhoddwyd o ardal lle'r oedd angen addysg amrywiaeth pellach. Er enghraifft, mewn ysgolion mae yna yn aml ddiffyg gwybodaeth ynglŷn â chyfeiriadedd rhywiol a modelau teuluol anghonfensiynol. Roedd y teimlad hefyd nad oedd rhai ysgolion o hyd yn adnabod lle'r oedd hiliaeth, homoffobia ac alluaeth wedi cymryd lle.

1.2.12 Mae yna angen i gyfeirio at broblemau agwedd (h.y. Anwybodaeth a diffyg gwybodaeth) sy'n arwain at anffafiaeth, er enghraifft drwy ddarparu addysg orfodol a hyfforddiant yn y llinynnau cydraddoldeb.

1.2.13 Mewn rhai digwyddiadau ymrwymiad roedd yna deimlad y byddai o gymorth i LICC i ystyried dynesiad mwy trawstoriadol i hawliau dynol yn hytrach nag edrych ar gydraddoldeb ar sail linyddol.

1.2.14 Y flaenoriaeth yw'r angen i ystyried y trawiad o'r polisiâu cyn gweithrediad. Teimla'r mynychwyr bod angen i'r holl bolisiâu cael eu 'profi'n gydraddol' mewn rhyw ffordd a bod angen golwg eang i sicrhau bod grwpiau/senglion penodol heb anfantais gan y trosglwyddiad o unrhyw bolisi/strategaeth yng Nghymru. Roedd yna alwad cry gan fynychwyr taw cyfrifoldeb yr 'arbenigwyr' i ddeall yr agenda.

Mynediad cyfartal i wasanaethau craidd

1.2.15 Roedd mynediad cyfartal a chyfleoedd i'r holl wasanaethau craidd yn thema waelodol, galluogi mynediad cyfartal i addysg a hyfforddiant, gwasanaethau iechyd, ac yn y gweithle. Mae hyn yn cyfeirio at fynediad corfforol ond hefyd mewn termau

mwyl strategol o fynediad i gyfleoedd a darparu llwyfan i bawb,
gan gynnwys y sawl sydd fwyaf o dan anfantais o fewn y
gymdeithas.